

הלכות ראש השנה תקצו-תקצח רכמ

ביום ראשון של ראש השנה¹⁰ צריך להתענות שני הימים של ראש השנה כל ימיו ואפילו כשחל בשבת¹¹ הואיל והראו לו סימן רע פעם אחת¹² בהתחלת ראש השנה בלילה הראשון רמזו לו שתעניתו חביב לפני הקב"ה בראש השנה¹³ לפיכך יעשה רצונו ויתענה כל שני ימים של ראש השנה שהן כיום אחד ארוך¹⁴ כמ"ש בס"י ת"ד¹⁵ אבל אסור להתענות בלילות של ראש השנה כמו בשאר יו"ט שאף בחלומו לא רמזו לו אלא להתענות ביום¹⁶ בדרך כל תענית חלום שאין מתענין אלא ביום:

ז ואם הראו לו החלום ביום שני של ראש השנה יתענה כל ימיו יום שני בלבד ולא יום ראשון¹⁷ ומכל מקום מי שאינו ירא לנפשו אינו צריך לחוש לקבלה זו ואינו צריך להתענות כל ימיו כלל לא ביום ראשון ולא ביום שני אף שהיה החלום ביום ראשון¹⁸:

ז המתענה בראש השנה תענית חלום אינו צריך לישב בחול תענית על תעניתו כמו המתענה בשבתות ובימים טובים וכמ"ש בס"י רפ"ח¹⁹ שהרי יש אומרים שמצוה להתענות בראש השנה²⁰ ואע"פ שאין הלכה בן מכל מקום כדאי הם לסמוך עליהם לענין שלא יהיוק תענית זו לעבירה שיצטרך להתענות בחול בשביל כך²¹:

ח אע"פ שמי שקיבל עליו להתענות בשבת או ביו"ט אין קבלתו כלום ומותר לאכול בלא התרה כמ"ש בסמ"ק תק"ע²² מכל מקום מי שקיבל עליו להתענות בראש השנה אף על פי שלא הוציא בלשון נדר²³ אלא בלשון קבלת תענית בעלמא²⁴ שאמר הרי עלי להתענות בראש השנה צריך התרה מאחד ריש אומרים²⁵ מצוה להתענות אין זה כמקבל עליו לעבור עבירה שאין קבלתו כלום.

ט והנהגין להתענות בראש השנה לא יאמרו ענינו כמו שאין אומרים ענינו ביום הכיפורים²⁶ מפני שהן ימי דין²⁷ ואין שייך לומר ביום צום תעניתו²⁸:

תקצח דין צו"צ* בראש השנה ובו סעיף אחר:

א אע"פ ששאר יו"ט שחל בשבת אין אומרים צדקתך במנחה²⁹ אבל בראש השנה שחל בשבת אומרים³⁰ לפי שהוא יום דין וראוי לומר צדוק הדין ביום דין³¹ וכך נוהגין בספרד³² אבל יש אומרים שאף בראש השנה שחל בשבת אין אומרים אותו מפני שכתוב

לב קונם אכילת יום פלוני עלי (פרישה ס"ה תקע אות ב. וראה גם לעיל סי' תפת שם).
לג ח"א שם.
לד ב"י ד"ח כתב הבלמו. מ"א שם. ובדלעיל ס"א.
לה הגהות מנהגים (סריטא) אות קלב. בשם רבי יהודה החסיד. וח"א ס"ג.
לו הגהות מנהגים שם. דריש משה ס"ק ב. מ"א ס"ה.
לז לבוש סוף ס"א. ח"א שם.

סימן תקצח

א שלושת הפמקים שאומרים במנחה בשבת: צדקתך; תצדקתך; צדקתך.
ב בדלעיל סי' רנב ס"ז.
ג מור בשם בר עמרם. כל בו סי' סד (א) בשם רבי האי. שו"ע ס"א.
ד מור. מ"ז סק"א.
ה ב"י סוף הסמון.
ו ר"ן (א) (א) ד"ה גמרא בשם נאונים. מנהגים (סריטא) מנחגי ר"ה (ע. ק). וח"א ס"א.

יט תרומת הדשן סי' רנח בשם הרב של אהר הגדולים. שו"ע שם.
כ תרומת הדשן. שם. לבוש ס"ב.
כא האגור שם.
כב תרומת הדשן שם. לבוש שם.
כג לבוש שם.
כד סעיף ג.
כה ח"א סק"ג.
כו תרומת הדשן שם. שו"ע שם.
כז מ"א סק"ה.
כח סעיף ג.
כט תרומת הדשן שם. וח"א ס"ג. ובדלעיל ס"א.
ל לבוש שם. וראה גם לעיל קפח ריש ס"י. שמועסם זה מי שמענה בבית המזון ולא הזכיר יעלה ויבוא אינו חרד לראש.
לא סימן זה בשע"ר לא הגיע לדינו, וראה שו"ע שם סני' א"ב. ואם קיבל בלשון נדר, ראה שם לעיל סי' תפת ס"ב סי' תקמ"ל.

הלכות ראש השנה תקצח-תר

בז' משפטיך תהום רבה ואין לעורר הרין ביום דין¹ ועוד שהיום ראש החדש ואין אומרים צדקתך בראש החדש² כמו שנתבאר בסיומן רצ"ב³ וכסברא זו נהגין במדינות אלו⁴:

תקצמו ובו סעיף אחד:

א ליל שני של ראש השנה שחל להיות במוצאי שבת אומרים ותדענו⁵ קודם ותתן לנו כמו בשאר יו"ט⁶ שחל במוצאי שבת⁷ ואף על פי שמוכרין בו חגיגת הרגל וראש השנה אינו לא תג ולא רגל אין בכך כלום משום דאין הכוונה שהיום הוא רגל אלא הוא מונה סדר התיקון⁸ המתנות שנתן לנו הקב"ה קדושת שבת וכבוד מועד וחגיגת הרגל וכו'. ומקדשין יקנה⁹ וז"ל כבשאר יו"ט שחל במוצאי שבת¹⁰:

תר ביצת שנוגדה בראש השנה וסדר הקידוש ובו ז' סעיפים:

א אף בני ארץ ישראל עושין שני ימים ראש השנה¹¹ לפי שמה שהן אין עושין שאר מועדות אלא יום אחד המעם משום שאנו בקיאין בחשבון קביעות החודשים ואנו יודעים יום שראוי לקבוע החדש ולמנות ממנו המועדות ואף בני גולה אין עושין שני ימים אלא משום שהם צריכין לקיים מנהג אבותיהם¹² שהיו עושים שני ימים בזמן שהיו מקדשין על פי הראיה שאין הדבר תלוי בחשבון כלל אלא בראיית הלבנה ולא היו בני גולה יודעין זום שהוקבע בו החדש בירושלים והיו עושין שני ימים מספק אבל בני ארץ ישראל הקרובים לירושלים לא היו עושין המועדות אלא יום אחד¹³ לפי שהבית דין שבירושלים היו שולחים שלוחים להודיע להם יום שנקבע בו החדש¹⁴ בניסן (ובסיון)¹⁵ ובתשרי¹⁶ ובכל המקומות הקרובים שהיו השלוחין מגיעין אליהם קודם יו"ט לא היו עושין אלא יום אחד ולפיכך אף בניהם אחריהם עכשו אינן צריכין לעשות שני ימים¹⁷ כיון שאנו בקיאים בחשבון ויודעים יום שראוי לקבוע בו החדש ולמנות ממנו החדש¹⁸.

וזה המעם לא שייך אלא בשאר מועדות חוץ מראש השנה אבל בראש השנה אף בני ארץ ישראל צריכים לקיים מנהג אבותיהם שהיו עושין שני ימים בזמן שהיו מקדשין על פי הראיה¹⁹ שלא היה הדבר תלוי בדיעת החשבון אלא בקביעות הבית דין שבירושלים

1 בנדקתך הא' – תהלים ל', ו.

2 ז לבוש מ"א. וראה גם לקמן ס' תרכס סוף ס"ד.

3 ר"ן שם. לבוש.

4 י סעיף ו.

5 יא רמ"א שם.

סימן תקצט

א ראב"ה הא' מ' צד. רא"ש פ"ד ס' ד. טור ושו"ע ס"א.

ב כדלעיל מ' תצא ס"ד.

ג ראב"ה שם. רא"ש שם. מור. לבוש. מ"ז סק"א.

ד לבוש.

ה כדלעיל ס' תעג ס"ו.

סימן תר

א ור"ף ביצת (ג, א). רמב"ם הל' יו"ט פ"א הבי"א. והל' קדוש החמש פ"ה הל' ה'. רא"ש ביצת פ"א ס' ד. שו"ע

ס' תרא ס"ב.

ב סוים ביאור המעם – לקמן סוף ס"ד.

ג ביצת ד, ב. רמב"ם הל' יו"ט שם והל' קדוש החדש פ"ה

הל' ה'. וראה גם לעיל ס' תעג ס"ו (שלא ללול). ס' תעג

סכ"ט. ס' תצ ס"א (תפלות קדושה ושהחיינו ביום ב') לקמן

ס' תרכס ס"י. ס' תרעט סכ"א (שלא ללול). ולענין ר"ה

ראה גם לקמן סוף ס"ד (אין ללול).

ד ביצת ד, ב. רמב"ם הל' קדוש החדש שם הל'.

ה משנה כב, ב. רמב"ם שם פ"ג הל' ה'.

ו בקמטרים השלחן כתב שהוא ס"ט (ששבעות תלוי

בסמפתי העומר, כדלעיל ס' תעג ס"א).

ז ראה משנה יח, מוע"א שם. כא, תר"ב. רמב"ם שם הל' וה"י.

ח רש"י ביצת שם הל' ועבדי. רמב"ם שם פ"ה הל'.

ט רמב"ם שם הל' וה"י.

י רמב"ם שם הל' ה'. רא"ש ביצת פ"א ס' ד. ובדלקמן ס"ד.